

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри німецької філології та методики викладання німецької мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Мартинович Олександри Богданівни на дисертаційне дослідження Штик Ольги Владиславівни «**Науково-педагогічна та реформаторська діяльність Петера Петерсена (1884-1952 pp.)**», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

На сучасному етапі розвитку суспільства реформаторська педагогіка і концепції реформи школи знову стали предметом особливого зацікавлення у педагогічних і освітньо-політичних дискусіях. У зв'язку з цим слід по-новому подивитися на історичні передумови виникнення реформаторської педагогіки у теорії і практиці, беручи до уваги її інноваційні ресурси для реформи школи.

Саме це, на нашу думку, надає проблемі, яку досліджує О.В.Штик, особливо важливого значення, оскільки вивчення педагогічної спадщини П.Петерсена, використання актуальних для сьогодення ідей запропонованої ним концепції, сприяє розв'язанню важливого для сучасної вітчизняної школи соціально-педагогічного завдання розробки та послідовного втілення гуманістичної освітньої парадигми. Вбачаємо актуальність дисертаційного дослідження також у тому, що воно спрямоване на удосконалення навчально-виховного процесу в напрямі реалізації таких пріоритетних цінностей, як особистісні освітні потреби, індивідуальні запити, пізнавальні інтереси, диференційовані здібності і пов'язану з цим свободу вибору індивідуальної освітньої траекторії у варіативному і диференційованому педагогічному просторі. З цих позицій актуальність дисертаційного дослідження О.В.Штик не викликає сумніву і вказує на його своєчасність. Важливо, що дослідження виконано у межах наукового проекту дослідницької проблеми кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи «Актуальні проблеми історико-педагогічного знання» Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування (МОН України та НАПН України) Уманського

державного педагогічного університету імені Павла Тичини (державний реєстраційний номер № 0111U009198).

Проаналізована дисертантом педагогічна спадщина П. Петерсена, уможливила глибше розкрити зміст і спрямованість його науково-педагогічної та реформаторської діяльності, здійснити актуалізацію його педагогічних ідей та реформ у процесі модернізації сучасної освіти в Німеччині та в Україні. Дисертаційне дослідження О. В. Штик виконане завдяки опрацюванню матеріалів наукових бібліотек: Центральної наукової бібліотеки ім. В. Вернадського НАН України, Обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Т. Г. Шевченка (м. Черкаси), Бібліотеки національного університету ім. Б. Хмельницького (м. Черкаси), Науково-педагогічної бібліотеки університету ім. Людвіга-Максиміліана (м. Мюнхен, Німеччина), Наукової бібліотеки університету (м. Гіссен, Німеччина).

Слід відзначити логічно виправдану структурованість та послідовність викладу змісту дисертаційної роботи, яка в повній мірі відповідає меті та завданням проведеного дослідження, а також наголосити на лаконічності викладу обґрунтування актуальності теми дослідження, її зв'язку з науковими програмами й темами, об'єкту, предмета і методів наукового пошуку, окреслених хронологічних меж, джерельної бази.

При цьому важливо, що дисерантка враховує положення сучасної педагогіки про те, що розробка змісту, відбір форм і методів здійснення педагогічного процесу на гуманістичних ідеях зарубіжжя повинні живитись й зростати на національному ґрунті. Тому зроблені в дослідженні висновки та запропоновані рекомендації в процесі проведеного наукового пошуку ми вважаємо вагомими внеском в сучасну теорію та історію педагогіки.

Достовірність одержаних результатів і висновків дослідження підтверджується застосуванням широкої палітри науково-педагогічних методів, глибоким аналізом матеріалу та його належною апробацією як на міжнародних (Штуттгарт, Москва, Київ, Чернівці), так і всеукраїнських науково-практичних

конференціях. Завдяки цьому О. В. Штик вдалося довести необхідність визнання П. Петерсена як одного з провідних представників теорії «вільного виховання».

Схвалення заслуговує введення автором у науковий обіг української педагогіки значної кількості нових фактів, теоретичних ідей, які базуються на вивченні наукових оригінальних джерел Німеччини: історико-педагогічних документів, які доповнюють і уточнюють біографічні відомості про П. Петерсена, невідомі раніше праці, наукові статті та доповіді німецького класика, наукові напрацювання зарубіжних дослідників щодо активізації педагогічної спадщини вченого для сучасної педагогічної науки та практики.

Дисертаційне дослідження складається з трьох розділів, у межах яких автор вдало поєднує конкретні факти і загальні тенденції, уміло операє різними методами науково-педагогічних досліджень, робить цікаві, доцільні та обґрунтовані висновки. Робота насычена фактичним матеріалом, тому характеризується належною змістовністю, а також глибиною аналізу.

До найбільш істотних наукових результатів, які визначають **новизну** дисертаційної роботи, можна віднести те, що вона є першим самостійним науково-педагогічним дослідженням, у якому вперше повністю відображені усі етапи становлення П. Петерсена як педагога. Складність і **новизна** дисертаційного дослідження О. В. Штик полягає також у з'ясуванні провідних чинників (родинно-патріотичний, культурно-освітній, науково-педагогічний), які мали безпосередній вплив на формування педагогічних поглядів П. Петерсена; визначені основних напрямів науково-педагогічної та реформаторської діяльності П. Петерсена (громадський, публіцистичний, науковий, реформаторський); уточнені, конкретизації і розширені біографії педагога-реформатора та його внесок у розвиток педагогічної думки Німеччини; розгляді концептуальних підходів П. Петерсена до розв'язання проблем виховання й навчання шкільної освітим в досліджуваний період. Наголосимо на тому, що безперечним науковим доробком автора є використання широкої джерельної бази дослідження (наявність значної кількості оригінальних німецькомовних джерел), що говорить про високий науковий рівень роботи.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що автореферат повністю розкриває основний зміст дисертації, в ньому відсутні зайві подробиці. Основні положення рецензованого дослідження достатньо повно висвітлено в 12 наукових публікаціях, (11 одноосібних), з яких 5 відображають основні наукові результати дисертації, 2 – у зарубіжних виданнях, 5 – апробаційного характеру.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що основні ідеї дисертаційного дослідження впроваджено у зміст курсів історії педагогіки. Основні положення та окремі аспекти дисертації можуть бути використані науковцями у процесі написання праць, для розробки навчальних програм з історії педагогіки, педагогічних спецкурсів із проблем розвитку шкільництва, при написанні підручників, посібників, навчально-методичної літератури зі шкільного й позашкільного виховання, курсових, дипломних і магістерських робіт.

Таким чином перевагами дослідження можна визнати новизну; високу інформативність та структурованість, наявність різноманітних схем й таблиць, цікавих та доцільних додатків, що розкривають дидактичні особливості педагогічної концепції П. Петерсена та логічно доповнюють основний зміст дисертації; детальний аналіз біографічних даних Петера Петерсена для глибшого розуміння його історичної персоналії та зібрання значного матеріалу для проведення порівняльного педагогічного дослідження; визначення практичного втілення реформаторських ідей П. Петерсена шляхом їх впровадження у практику роботи шкіл.

Поряд з позитивною оцінкою дисертації вважаємо за необхідне висловити кілька зауважень, а саме:

1. Дисертаційна робота значно виграла б якби дисерантка здійснила ширшу апробацію результатів дослідження.
2. Доцільним було б повніше висвітлити рекомендації щодо впровадження ідей «Йена-план» педагогіки Петера Петерсена в сучасне шкільництво України.

3. Бажано було б більш чіткіше структуризувати і конкретизувати зміст підрозділу 3.1, в якому розкрито внесок П. Петерсена у розвиток педагогічної думки Німеччини.
4. У списку використаних джерел архівні матеріали подаються, як правило, окремою групою у кінці списку з обов'язковим зазначенням повної назви архівів, номерів фондів та їх назв, номерів описів, номерів справ та їх назв, дати та кількості аркушів, що не знайшло відображення в опонованій роботі.

Водночас вважаємо, що висловлені зауваження не зменшують наукового значення дисертації, виконаної на високому теоретичному рівні. Здобувач виявив ерудицію, філософське заглиблення, вміння розв'язувати складні дослідницькі проблеми і збагатив історико-педагогічну науку новим, затребуваним нині знанням.

Підводячи підсумок, зазначимо, що логічність викладу і цінність відображеного матеріалу, висновки і результати наукової роботи дають підстави визнати: дисертація і автореферат О. В. Штик оформлені відповідно до пп. 9, 11, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567 зі змінами, а отже є підстави для присудження Штик Ользі Владиславівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри німецької філології та

методики викладання німецької мови

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Мартинович О.Б. О. Б. Мартинович

Мартинович О.Б.
Мартинович О.Б.
Голова відділу кадрів
Задовідчує